

Výstupy anket k párové výuce od školního roku 2012/2013

A. Podněty škole:

1. Důraz na roli hlavního učitele

Ve třídách, kde je do vyučování zapojen párový učitel, je role třídního učitele jako hlavního učitele jednoznačná. Ve spolupráci dvou pedagogů, resp. někdy i všech učitelů v rámci ročníku, je úžasné, jak se navzájem inspirují, obohacují, poskytují si zpětnou vazbu, apod.

2. Požadavek na širší nabídku párové výuky

Tento požadavek je škola schopna zajistit logisticky – organizačně. Jsme schopni zajistit pedagogy, promyslet jejich co nejefektivnější zapojení, plnit si povinnosti zaměstnavatele. Na rodičích či jiných rozpočtových zdrojích je zajistit financování. Z rozpočtu školy, který je závislý na veřejných rozpočtech, to možné není (k tomu viz odpověď na podnět č. 3) .

3. Nesení nákladů na párovou výuku v 1. ročníku by mělo příslušet škole/státu

Finanční náročnost jedné školní třídy na veřejné rozpočty je dána minimálním a maximálním počtem dětí ve třídě. České právo se otázkou počtu pedagogů ve třídě vůbec nezabývá. Školský zákon tak na základě zřejmě historické zkušenosti / vývoje předpokládá, že je s dětmi ve třídě právě jen jeden učitel.

Pokud jsou ve třídě alespoň část výuky učitelé dva, pak jde o situaci, na kterou není podle českého ani jiného práva právní nárok. To znamená, že nelze po škole, jejím zřizovateli (úřad městské části Kunratice) ani po nikom jiném s očekávaným efektem požadovat, aby ve třídě bylo pedagogů více než právě jeden. Odlišná je situace v případě asistenta pedagoga k žákovi z důvodu speciálních vzdělávacích potřeb dítěte, kde jde právě podle školského zákona o nárok konkrétního dítěte, nikoli učitele nebo celé třídy.

Proto žádný veřejný rozpočet (státní, krajský/městský, obecní) s náklady na druhého pedagoga – ne asistenta (!) ani nemůže počítat, bylo by to využívání veřejných financí v rozporu se zákonem, který jednoznačně stanoví, na co lze a na co nelze peníze z veřejných rozpočtů využívat.

4. Párová výuka by měla být řešena praxí studentů

O toto jako ředitel školy mnoho let usiluji a to zejména díky tomu, že se čas od času mám možnost setkat i s děkany fakult vzdělávajících budoucí učitele. Vysoké školy však nemají vůli toto řešit praxí. S naší školou spolupracují dvě studentky jako dobrovolnice, které v rámci svého volna spolupracují s některými pedagogy. Jejich přítomnost ve škole je však omezena jejich rozvrhem na vysoké škole, zkouškovým obdobím, apod.

Jinak v rámci praxe docházejí do naší školy studenti jak na dlouhodobé praxe (tří až pětitydenní), tak na tzv. klinické semestry. Ty probíhají tak, že v rámci semestru na VŠ (konec září - začátek ledna) většinou dvojice studentů spolupracuje jeden den v týdnu s jedním učitelem. To je pro potřeby párové výuky nedostatečné. K párové výuce nelze využít ani doktorandy, kteří na škole provádí svá pozorování.

5. Využívat párového učitele více na hlavní předměty a angličtinu

V tomto školním roce (2013/2014) budou ve všech jazykových skupinách alespoň na jednu hodinu týdně působit lektoři – rodilí mluvčí pedagogové Jazykové školy Akcent. V některých hodinách spolupracují s „kmenovými“ učiteli i jejich kolegové v rámci párového učení podporovaného z projektu „Pomáháme školám k úspěchu“.

6. Zapojení do párové výuky na vedlejší předměty pedagožky z družiny

Tento nápad opět naráží na rozpočet a časové možnosti paní vychovatelek. I v tomto školním roce (2013/2014) přibývá dětí navštěvujících školní družinu. Jejich počet dosahuje asi dvě stě padesáti. Požadavek úřadu státní správy (jde o úřad městské části Prahy 4, který má postavení tzv. obce třetího stupně a vykonává státní správu v přenesené působnosti i ve školství právě vůči jednotlivým městským částem Prahy 4) je minimalizovat počty oddělení školních družin ve školách, protože opět chybí státní finanční prostředky.

7. Neochota/neschopnost hlavního učitele přijmout učitele párového

Jsme v procesu učení a pedagogického rozvoje podpořeného projektem „Pomáháme školám k úspěchu“ a jsme přesvědčen, že i v tomto se ve škole mnoho mění.

8. Vhodnější alternativou párové výuky je počet dětí ve třídě do dvaceti, jinak je ale párová výuka jediné vhodné řešení

Každý žák nad dvacet je ve třídě znát. Soukromé školy naplňují třídy většinou na maximálně 18 žáků. Ano, školné dokrývá ekonomické optimum na které jsou stavěny rozpočty veřejného školství – dvacet pět žáků na třídu. Čím větší počet žáků, tím je zapotřebí třídu více dělit. Ve školství jde bohužel ekonomika vždy proti pedagogice.

9. Nedostatečné vyhodnocení s vyčíslením kdy, kolikrát a v jakých předmětech byla párová výuka uskutečněna

O tomto je vedena přesná evidence, kterou pravidelně dostává i vedení o.s PATRON. Pracovní výkazy jsou součástí Měsíčních zpráv Projektu pedagogického rozvoje školy. Tyto zprávy jsou k prostudování umístěny i na webu školy v učitelské sekci: <http://zskunratice.cz/ucitele/projekty-pro-rozvoj-skoly/pedagogicky-rozvoj-skoly/projekt-pedagogickeho-rozvoje-skoly-1589/>.

10. připravit srovnání kvality výuky s a bez párového učitele jako argument pro podporu dosud nerozhodnutých rodičů

To nevím jak sledovat. České školství k tomu nemá nástroje (metodika, logistika, atd.). Ale pokud by to někdo udělal, jistě by šlo například vyzozorovat, že o co více je žák zapojen do aktivního učení, komunikace apod., tak dosahuje v procesu učení větších pokroků. Chybí však nástroje, pozorovatelé a vyhodnocovatelé.

11. sledovat v budoucnu úspěšnost v přijímání dětí s párovou výukou na SŠ oproti předchozím ročníkům

To je jistě zajímavý návrh, částečně se na něj však, bohužel, vztahuje předcházející odpověď.

B. Podněty škoie i Patronovi:

12. Průběžně komunikovat s rodiči

Vyjádření o.s. Patron: Patron o.s. jako organizátor zjišťování zájmu rodičů o párovou výuku a prvotní příjemce darů od rodičů, zveřejňuje informace o párové výuce na webu školy. Pokud máte zájem o další či jiné informace, obraťte se prosím na rodiče, kteří mají tuto agendu v Patronovi, o.s. na starosti prostřednictvím e-mailu ve formátu: patron.parovavyuka2012@zskunratice.cz, pokud šlo/šly Vaše dítě/děti do 1. třídy na podzim roku 2012 nebo patron.parovavyuka2013@zskunratice.cz, pokud šlo/šly Vaše dítě/děti do 1. třídy na podzim roku 2013.

Vyjádření školy: Komunikace o párové výuce již probíhá na třídních schůzkách, konzultacích, Rodičovských kavárnách a otvíranou diskusí, bohužel bez aktivních diskutérů i na webu školy.

13. Zajistit vyšší informovanost, neinformování může vést až k odmítnutí párové výuky

Vyjádření o.s. Patron: Rodiče, kteří mají agendu párové výuky v Patronovi o.s. na starosti, se snaží prezentovat jak vlastní projekt, který by bez názorové i finanční podpory naprosté většiny rodičů nebyl vůbec životaschopný, tak jeho realizaci. Právě pro zvýšení informovanosti všech rodičů pořádá Patron o.s. několikrát do roka tzv. rodičovské kavárny i na téma párová výuka. Pozvánky i průběh kaváren zveřejňuje Patron o.s. na webu školy. Pozvánky jsou také vyvěšeny i v prostorách školy.

Oproti loňskému roku, kdy se projekt rozjížděl jako pilotní, připravil Patron o.s. systémovou informaci o párové výuce v českém základním školství pro rodiče budoucích prvňáků i druháků. Cílem bylo rodičům především budoucích prvňáků vysvětlit podstatu a ojedinelost projektu párové výuky v českém základním školství, v případě rodičů druháků pak kladl Patron o.s. důraz na hlavně dobré zkušenosti dětí i pedagogů. V obou ročnících pak

bylo nedílnou součástí prezentace projektu, resp. jeho pokračování sdělení, že je pouze na rodičích, zda se rozhodnou párovou výuku podpořit.

Vyjádření školy: Jsem přesvědčen, že informací, a to zejména i díky rodičům samým, Rodičovským kavárnám, webu školy, Školnímu zpravodaji, bulletinu, je dostatek.

14. Pokusit se udělat párovou výuku standardní součástí výuky

***Vyjádření o.s. Patron:** Nevyřčeným standardem podle školského zákona je jeden pedagog v jedné třídě. Pokud by měla být párová výuka standardem, bylo by třeba, aby byl upraven přímo školským zákonem i vyšší počet pedagogů ve třídě. Následně by měly být na párovou výuku vyčleněny i peníze ve státním rozpočtu, které by byly zřizovateli školy / škole poskytnuty jako tzv. účelově vázaná dotace. Takového systémového řešení párové výuky lze tedy dosáhnout pouze změnou školského zákona. Za standard však můžeme my sami rodiče mezi sebou považovat už i to, že jsme schopni ve školním roce 2013/2014 ve dvou ročnících finančně podpořit projekt párové výuky v takovém rozsahu, že ji škola může poskytovat plošně všem dětem.*

Vyjádření školy: Myslím, že o toto se snažíme. Víme, že z veřejných rozpočtů to není možné. Proto je zatím každý rok neustále potřeba vést dialog s rodiči.

15. Rozsah párové výuky ve třídách by měl odpovídat poměru příspěvků jednotlivých tříd

***Vyjádření o.s. Patron:** Jde o myšlenku, která zaznívá od počátku projektu párové výuky. Vzhledem k tomu, že je ZŠ Kunratice školou veřejnou (zřizovatelem je úřad městské části Kunratice) je třeba, aby vzdělávací nabídka v rámci plnění povinné školní docházky byla obecně shodná pro všechny děti.*

Je současně otázkou, do kterého ročníku budeme jako rodiče ochotni své děti a jejich učitele finančně podporovat tak, aby mohl být projekt realizován vždy v celém ročníku. To, že jsme jako rodiče nejen ochotni, ale i schopni, jsme už dokázali ve školním roce 2012/13 a 2013/14. Nadále tedy bude vše záležet na naší ochotě finančně projekt podpořit.

Na druhou stranu bude vhodné, abychom jako rodiče finančně podporující projekt znali i představy školy o situaci, kdy by se naše postoje k párové výuce v jednom ročníku významně lišily, např. že by část z nás rodičů byla ochotna párovou výuku podpořit pouze v takovém rozsahu, který by již začal postrádat smysl. Především tedy půjde o odpověď na otázku, zda je pro školu jako veřejnou instituci řešitelné, aby byl projekt párové výuky realizován v jednotlivých třídách v rozsahu závislém na naší ochotě (schopni jsme, to víme) jej i finančně podporovat.

Vyjádření školy: To by bylo ve výsledku opatření směřující proti dětem samotným. Nahodile se může sejít třída, kde bude více dětí hlavně ze sociálně slabšího prostředí a nebylo by dobré, aby tyto děti byly vystaveny i tomuto dalšímu „sociálnímu tlaku“. Je výborné, že funguje sociální solidarita. Ostatní rodiče je třeba přesvědčit o smyslu dobrovolných aktivit.

16. Vhodnost párové výuky pouze pro 1. ročník

Vyjádření o.s. Patron: *Párová výuka obecně je vhodnou formou výuky nejen pro první ročník. Vzhledem k tomu, že je projekt v podstatě závislý na naší rodičovské nejen názorové, ale i finanční podpoře, jde hlavně o naše rozhodnutí, zda párovou výuku svým dětem a jejich učitelům doslova dopřejeme.*

Vyjádření školy: Párová výuka je vhodná pro všechny žáky a studenty. Nejen na základních školách. Efektivita vyučování stoupá s jeho promyšleností, dynamikou a intenzivním zapojením dětí do aktivního učení.

17. V případě nedostatečné výše darů zorganizovat druhé kolo

Vyjádření o.s. Patron: *Patron o.s. jako organizátor zjišťování zájmu rodičů a primární příjemce darů na zajištění párové výuky by byl v případě, že by naše rodičovská ochota finančně projekt podpořit nedosáhla potřebné výše, schopen „vyhlásit druhé kolo příslibu poskytnutí darů“ na realizaci projektu. Stalo by se tehdy, pokud by výše příslibu nedosáhla takové výše, aby byla škola schopna tento rozdíl financovat např. nejen z tzv. projektových peněz (projekt Pomáháme školám k úspěchu).*

Vyjádření školy: Ano, určitě, bez dostatečného vícezdrojového financování je to nemožné.

C. Dotazy:

18. Jaký je názor pí. uč. Havelkové na párovou výuku ?

Vyjádření o.s. Patron: *Patronovi o.s. je znám názor pí. uč. Havelkové např. z jejich vystoupení na rodičovských kavárnách, které se konaly v průběhu školního roku 2012/13. Na nich pí. uč. Havelková prezentovala svůj pozitivní postoj k párové výuce. Obecně lze doporučit se na pí. uč. Havelkovou obrátit s tímto dotazem přímo.*

Vyjádření školy: Paní učitelka Havelková je výborný pedagog, který na sobě neustále pracuje. Mohu konstatovat, že bylo jednoznačně pozorovatelné, jak se v průběhu roku proměňovala spolupráce třídní a párové učitelky.

19. Jak se nahrazují svátky, volna, atd.?

Vyjádření o.s. Patron: *Párový učitel je zaměstnancem, se školou má uzavřenu pracovní smlouvu (pracovní poměr) podle zákoníku práce. Proto pokud na kterýkoli den pracovního týdne připadne den pracovního volna (státní svátky, prázdniny, tzv. ředitelské volno) obecně žádný zaměstnanec, nejen ten ve školství, nenahrazuje práci, kterou by jinak vykonal.*

Rozvržení pracovního týdne párové učitelky bylo v 1. ročníku školního roku 2012/13 takové, že jedna vyučovací hodina v týdnu byla „pohyblivá“. Párová učitelka tak pracovala v té třídě, vůči níž bylo např. třeba i kompenzovat rovnoměrnost rozdělení její práce mezi

všechny tři třídy. Práce párové učitelky byla ve školním roce 2012/13 dokumentována v "pracovních výkazech" (timesheets).

20. Jak funguje párový učitel pro děti, které jsou „napřed“?

Vyjádření o.s. Patron: Práce dvou učitelů s tzv. rychlejšími dětmi probíhá na podobném principu jako s dětmi tzv. pomalejšími:

- Děti jsou děleny do skupin podle jejich aktuálních potřeb, děti nejsou „škatulkovány“ automaticky, byť po nějaké době oba učitelé dokáží potřebu jednotlivých dětí předpokládat.
- Velikost skupiny není dána primárně „aktuální polovinou dětí ve třídě“, ale právě potřebou dětí;
- Oba pedagogové pak pracují s dětmi právě podle těchto aktuálních potřeb;
- Co se týče praktických zkušeností, máme jako rodiče prvňáků ve školním roce 2012/13 co do systému práce i rozsahu učiva následující zkušenosti: V matematice mají děti obecně umět sčítat a odčítat do 20 (obecné kritérium pro 1. třídu). Ty tzv. rychlejší pak počítají po rozdělení do skupinek i ve vyšších desítkách a stovkách, včetně jejich kombinace, popř. dělají násobilku – někdy i jednoduchou velkou. Při čtení pak „rozdělené“ děti čtou každý svým tempem, takže skupinka „rychločtenářů“ dostává větší množství textu, popř. text se složitějšími větami.
- Vše je zaměřeno na to, aby se ty tzv. rychlejší nenudily a ty tzv. pomalejší nedošly k závěru, že doslova nechápu, co mají a s čím vlastně dělat (pocit dětské marnosti a beznaděje), a aby měly všechny děti pocit, že jim dospělí věnují dostatek pozornosti.

Vyjádření školy: Jistě, párová výuka je pro všechny děti. Většina z nás chodila do školy v době, kdy se prosazovalo, že se všechny děti učí stejně. Tento mýtus je však bořen poznáním, že každé dítě se učí jinak. Zapojení párového učitele do vyučování je jeden z nástrojů individualizace. Rozvíjet osobní maximum každého žáka je mj. hlavním cílem projektu Pomáháme školám k úspěchu. K tomuto cíli se snažíme dojít i my.

21. Jak by se řešila situace, kdy by dary přesáhly ve svém součtu částku přesahující náklady na druhého pedagoga v 1. ročníku?

Pokud by dary přesáhly potřebnou částku, přistoupilo by o.s. Patron k následujícímu řešení: Po ukončení projektu v jednotlivých ročnících (na konci školního roku) by mohla být částka převyšující částku potřebnou rozdělena v poměru výše jednotlivých darů a vrácena dárcům. V případě, že by v té době bylo známo, že dárci mají zájem o pokračování projektu i v následujícím školním roce, bylo by též možné, pokud by dárci souhlasili, převést poměrnou část daru na podporu projektu do tohoto dalšího školního roku. Teoreticky je třeba s takovou situací počítat, u dobrovolných sbírek, do kterých je zapojen uzavřený okruh dárců, a navíc ve veřejném sektoru (veřejné školství) obvykle nedochází k vybrání celé částky.

22. Jak by se řešila situace, kdy dary nedosáhnou potřebné výše?

Stav, kdy dary nedosáhnou výše nákladů na fungování párové výuky, škola, která následně párovou výuku realizuje (zaměstná dalšího pedagoga, vyplácí mu plat z peněz vybraných na darech, odvádí zákonné odvody, ...), předvídá. Ve školním roce 2012/2013 tomu bylo také tak, rodiče celkově přispěli částkou přesahující 270.000 Kč. Zbývající část tak přispívala

škola mj. i v rámci podpory projektu Kellner Family Foundation Pomáháme školám k úspěchu. U současných prvňáků je pro školní rok 2013/2014 situace velmi podobná.

23. Jaké je využití párové výuky pro děti, které zvládají učivo rychleji?

Práce dvou učitelů s tzv. rychlejšími dětmi probíhá na podobném principu jako s dětmi tzv. pomalejšími:

- Děti jsou děleny do skupin podle jejich aktuálních potřeb, děti nejsou „škatulkovány“ automaticky, byť po nějaké době oba učitelé dokáží potřebu jednotlivých dětí předpokládat.
- Velikost skupiny není dána primárně „aktuální polovinou dětí ve třídě“, ale právě tím, co specifická skupinka dětí potřebuje.
- Oba pedagogové pak pracují s dětmi právě podle těchto aktuálních potřeb, např. pokud část dětí látku nezachytí, učitelé si je rozdělí a v jedné skupině opakují a rozšiřují, ve druhé se pak „znova učí“.
- Co se týče praktických zkušeností, je rodičům letošních druháků co do systému práce i rozsahu učiva známa následující zkušenost: Prakticky při matematice vypadá výuka tak, že děti mají obecně umět sčítat a odčítat do 20 (obecné kritérium pro 1. třídu). Ty tzv. rychlejší pak počítají po rozdělení do skupinek i ve vyšších desítkách a stovkách, včetně jejich kombinace, popř. dělají násobilku – někdy i jednoduchou velkou. Při čtení pak rozdělené děti čtou každý svým tempem, takže skupinka „rychlíčtenářů“ dostává větší množství textu, popř. text se složitějšími větami. Vše pro to, aby se ty tzv. rychlejší nenudily a ty tzv. pomalejší nedošly k závěru, že doslova nechápou, co mají a s čím vlastně dělat (pocit dětské marnosti a beznaděje), a aby měly všechny děti pocit, že jim dospělí věnují dostatek pozornosti.

24. Jak by se řešila situace, kdy by párová učitelka dítěti nevyhovovala natolik, aby se dítě přestalo do školy těšit?

Co se týče preferencí učitelů jednotlivými dětmi, je zcela přirozené, že tak jako my dospělí máme ke každému člověku jiný vztah co do míry „ne/oblíbenosti“, jsou takový vztah schopny mít i děti a to nejen k učitelům ve škole. Na základě zkušenosti z loňského školního roku, kdy párová výuka probíhala vůbec poprvé, lze říci, že škola věnuje dostatek pozornosti výběru párového učitele, který by určitě neměl být osobností, vzbuzující v dětech takovou míru neoblíbenosti, jež by vyžadovala formálnější systémové řešení.

V loňských prvních třídách měly paní třídní učitelky nastaven vztah s párovou učitelkou jednoznačně nejen mezi sebou, děti obecně nepochybují o autoritě jedné či druhé. Samozřejmě není možné, aby měly děti stejný vztah k oběma učitelkám, každou mají „rády“ jinak – řekněme jednu více, jednu méně. Navíc nedochází k tomu, aby při párové výuce byla ve třídě přítomna pouze druhá učitelka, naopak v době, kdy je druhá učitelka v další třídě, je ve třídě pouze jedna, zpravidla třídní učitelka. Druhá učitelka byla samostatně v letošních 1. třídách pouze výjimečně, jako akutní krátkodobý zásah při nepřítomnosti třídní učitelky, než bylo školou zajištěno suplování.

Podstatou párové výuky je pak nejen dělení dětí do menších skupin, ale i podpora „hlavní“ učitelky učitelkou párovou. Pokud pracuje párová učitelka s dětmi ve skupince samostatně, pak se nevěnuje výlučně jednomu dítěti, ale této skupince jako celku, kdy je navíc i schopna v tomto počtu dětí pracovat s individuální potřebou dětí. Pozornost párové učitelky tak není primárně zaměřena na konkrétní dítě, ale na rozdílné potřeby dětí ve skupince a třídě.

Ze zkušeností není známo, že by taková situace nastala. Proto ani škola, ani Patron o.s., nemají s takovou situací zkušenost. Lze proto jen předpokládat, že jako věcné řešení by se mohla jevit taková organizace práce mezi třídní a párovou učitelkou s dětmi, aby dítě, které by mělo vůči druhé učitelce snad až averzi, pracovalo nejlépe jen s třídní učitelkou. I v této situaci by však párová výuka byla pro takové dítě přínosná, protože by mu zajišťovala vyšší pozornost učitele, individuálnější přístup a větší vtažení do výuky právě díky tomu, že je ve třídě ještě párová učitelka, která nejčastěji pracuje s částí dětí zvlášť, a ve skupince třídní učitelky zůstává počet dětí výrazně nižší, než je počet všech dětí ve třídě.

25. Na které předměty bude druhá učitelka přítomna?

Párová výuka není zaměřena primárně jen na některé předměty, ale na výuku jako takovou. Z organizace práce párové učitelky v loňských prvních třídách vyplynulo, že je lepší, pokud párová výuka probíhá ve větších časových úsecích a párová učitelka nepřechází mezi jednotlivými třídami. Lze předpokládat, že takto by mohla být párová výuka organizována i ve školním roce 2013/2014 nejen v prvním ročníku.

Vypracovali:

za ZŠ Kunratice: Vít Beran, ředitel

za o.s. Patron: Veronika Doležilová